

CSEH PÉNZINTÉZETEK SZLOVENSZKÓN

SZLOVENSZKÓN az iparusztító gazdasági politikának jelei évek óta láthatók gyárak és gyártelepek megszűnésében, bányászatok kihalásában, kémények ledöntésében, — kevésbé látható a be nem avatottak számára, de nem kevésbé nagymérvű a cseh pénzügyintézetek térhódítása. Míg ipari és vállalkozási beruházások tekintetében a cseh tőke Szlovenszkon és Ruszinszkon rendkívül tartózkodó, addig pénzügyintézeteinek terjeszkedését, szlovenszkoói bankok és takarékpénztárak felszívását rendkívüli intenzitással folytatja. Ebben a gyarmatosító politikát jellemző kettős cél vezet és pedig, hogy a terület pénzét magához ragadja, lakóit kamatfizetőivé tegye, s a terület ingatlan és ingó vagyona feletti rendelkezést a cseh tőkének biztosítsa. Ennek a politikának révén vándorol Szlovenszko magángazdasági életéből a már amúgy is vékony pénzcseréje tartalma majdnem teljes egészében a cseh gazdasági élet erősítésére a történelmi részekbe. 1929-ben még 247 önálló jellegű pénzügyintézet volt Szlovenszkon, 1931-ben már csak 80, melyeknek nagy része is prágai nagybankok érdekkörébe került. A centralisztikus kormány kezdettől fogva arra törekedett, hogy a régi pénzügyintézetet vagy tönkre tegye, vagy pedig kényszerítse a cseh pénzügyintézetekkel való egyesülésre. Az államfordulat utáni években a prágai kormány a régi és pénzforrásaiktól elzárt, immobilissá vált intézeteket azzal is halálra ítélte, hogy tőkeemelési szándékaikat azon törvényes rendelkezésével keresztelte, miszerint a betétek nagyságával arányban kell lennie az intézeti alaptőkének. Mint Grosschmidt szenátor 1923 december 16-án tartott szenátusi beszédében kifejtette, alaptőkét azonban csak a kormány engedélyével lehet emelni, az új tőke egy részét fel kell ajánlani a kormánynak, s ez, ha olyan intézetről van szó, amelynél befolyását akarja érvényesíteni, megjelöli, hogy melyik más intézet fogja átvenni a kormánynak felajánlott részvény mennyiségét.

Kézenfekvő, hogy ezzel a bank és hitelpolitikával elérhető, hogy 2—3 év alatt nem lesz Szlovenszkon és Ruszinszkoiban független pénzügyintézet. A kormány kényszerösszevonásokkal csökkentette a régi szlovenszkoói intézetek számát és főképpen forszírozta, hogy magyar területeken levő intézetek részvényei jussanak cseh nagybankok tulajdonába. Az állami alapok között szereplő pénzügyintézeti közös alaptőke a kormány csak azon pénzügyintézeteknek juttatott komoly segítséget, melyek cseh érdekeltségek körébe jutottak. A Szlovenszkoóra reánehazódó cseh pénzügyintézeti terjeszkedés megközelítő képét a következő adatok nyújtják.

A Cseh-tót Nemzeti Bank szlovenszkói fiókjai: Besztercebánya, Pozsony, Kassa, Munkács, Nyitra, Zsolna (6).

Mellékhelyei: Selmecebánya, Álsókubin, Galgóc, Huszt, Komárom, Szokolca, Körmöcbánya, Léva, Liptószentmiklós, Losonc, Vágújhely, Ungvár, Érsekújvár, Pöstyén, Eperjes, Rimaszombat, Rozsnyó, Aranyosmarót, Rózsahegy, Tapolcsány, Trencsén, Nagyszombat, Turócszentmárton, Zólyom (24).

Cseh Takarékpénztárak Központi Bankjai Prága; fiókja: Pozsony (1).

Cseh Jelzálogbanki Prága₃ fiókja: Pozsony (1), expoziturája: Kassa (i) és 61 vidéki ügynöksége.

Cseh Országos Banki Prágai fiókja: Pozsony (1).

Cseh-tót Agrárbanki Prága, fiókjai: Pozsony, Kassa, Ungvár (3). (Résztes: a Cseh-tót Árukereskedelmi r. t. Pozsony és Szlovenszkói Szeszmar r. t. Malacka.)

Cseh Leszámitolóbank és Hitelintézeti Prága. (Résztes: Tót Általános Hitelbank, Pozsony, Roth r. t. Pozsony, Szolyvai Faszén r. t., Danubius textilüzemek Pozsony.)

Cseh Iparbanki Prága, fiókjai: Pozsony, Kassa (2). (Résztes: Egyesült Malom r.-t. Pozsony, Medica r.-t. Pozsony.)

Cseh Unionbank, Prága, fiókja: Pozsony (1). (Résztes és alapító: Union cukorkereskedelmi r.-t. fiókja Pozsony, Faértékesítő r.-t. Csáca, Handlovai szénbánya r.-t., átvette a Csehországi Bankvereintől az Aszfalt és Útépitő r.-t.-ot, Pozsony és a Kábelgyár r.-t.-ot, Pozsony.)

Prágai Hitelbank fiókjai Pozsony, Kassa (2).

Évnostenská Banka, Prága, fiókjai: Pozsony, Kassa (2). (Résztes: Roth r.-t. Pozsony, „Főz“ Szlovák Vaskereskedelmi r.-t. Pozsony, Zsolnai Cellulose gyár r.-t., Rózsahegy textilmar r.-t., Zsolnai műtrágya és vegyipargyár r.-t., Besztercebányai gyufagyár r.-t. (Solo)).

Érdekltségébe tartozik: *Nemzeti Bank r.-t. Besztercebánya és annak fiókjai:* Breznóbánya, Dobronyiva, Gyetva, Körmöcbánya, Korpona, Pelsőc, Bakabánya, Tótlipce, Garamszentkereszt, Ipolyság, Turócszentmárton, Zólyom, valamint expoziturái: Necpál, Felsőtiszolz, Turópolya (16)

Morvaország Bank, Brünn, fiókjai: Pozsony, Zsolna (2), (Résztes: Herkules bőripar r.-t. Pozsony, Nagybossányi bőrgyár r.-t., Nagyszlabosi papírgyár r.-t., Gräber cég r.-t. Turócszentmárton.)

Anglo-Cseh-tót Bank, Prága. (Résztes: Pozsonyi Általános Bank r.-t. (1).

Cseh-tót Légió Bankja Prága, fiókjai: Pozsony, Kassa, Vágújhely, Pöstyén, Poprád (2), Szliács, Otátrafüred, Csorbató, Tátralomnic, Zólyom (11). A Legióbank által alapított *Általános hitelintézet r.-t.-ok* Bárt, Csap, Dobsina, Pelsőc, Girált, Homonna, Hont, Csinohrány, Bodrogmező, Királyhelme, Kékkő, Rákó, Kisszeben, Gálszécs, Nagyszöllős, Szúrna, Técső, Nagykapusány, Nagysurány, Irsa, Jaszina, Lipiany, Ungvár, Torna, Svalava, Volovo, Szepesi (27).

Affiliált intézetei: *Szlovák Általános Hitelbank* Pozsony és ennek fiókjai: Besztercebánya, Kassa, Rozsnyó, Ólubló, Losonc, Eperjes, Kisszeben, Trencsén, Varanno, Ungvár, Nagymihály, Beregszász (13).

A Szlovák Általános Hitelbank affiliációi: Galgóci bank, Érsekújvári bank és fiókjai: ógyalla és Vágsellye, a Nagyszombati Bank és fiókjai: Pöstyén, Verbó és Vágújhely, a Komáromi ált. Hitelbank, a Nyitrai Általános Bank és fiókjai: Tapolcsány és Szered, a Beregszász-Munkácsi Takarékbank Munkácson, a Mármárosi Általános Hitelbank Huszton és técsői fiókja (15).

Amerikai tót Bank Pozsony és ennek fiókjai: Bártfa, Nyitra, Holies, Ungvár, Érsekújvár, Tapolcsány, Malacka, Eperjes, Nagylévárd, Sastin, Szokolca, Nagymegyér (13). (Résztes: Földműves és iparbankban Pozsony (1)).

Iglói Hitelbank és ennek fiókjai: Poprád, Szepesváralja, Szepesolaszi, Korompa, Késmárk (6).

Agrárbank Aranyosmaróton és ennek fiókjai: Oszlány, Garamszentkereszt, Verebély, Zseliz (5).

A Tornajai Bank (1).

Első Privigyei Bank és ennek fiókjai: Handlova, Németpróna, Zsámbokrét (4).

Komáromi Koronabank (i).

Csallóközi Központi Népbank Dunaszerdahelyen (1).

Ttszaujlaki Gazdasági Bank (1).

A Zsolnai Kereskedelmi Bank (1).

A Rózsáhegyi Általános Bank (1).

Az Ungvölgyi Bank Nagybrezován (1).

Hontmegyei Népbank és fiókjai Ipolyságon és Párkányon (2).

Zempléni Leszámtoló és Népbank Nagymihály és fiókjai: Terebes, Varannó (3).

Gazdasági Hitelbank Losonc, fiókjai: Rozsnyó, Rimaszombat €3).

A cseh *Legióbank* 110 pénzüintézet felett rendelkezik Szlovénzskón és Ruszinszkón. Az egyes főintézeteket több régi intézet fuzionálásából alakította. (Részes: Cellulozegyár r.-t. Turócszentmárton, Mezőgazdasági és kereskedelmi r.-t. Pozsony, Elektromos r.-t. Galgóc, Ungvári Szeszgyár r.-t., Magnezitipar r.-t. Jolsva, Építési és faipari r.-t. Kassa, Egyesített építési r.-t. Pozsony, Ludwig-féle gőzmalom r.-t., Termény és áruaktár r.-t. Beregszász, Iglófürdő r.-t., Gőztéglagyár r.-t. Márkusfalva, Rimakokovai üvegyár r.-t., Komensky könyvkiadó r.-t. Pozsony, „Legiolom“ r.-t., Parketta és Hordógyár r.-t. Pelsőc, Tátrai Autocar r.-t. Poprád, Tátrai elektromos vicinális vasút r.-t. ótátrafüred, „Ardus“ amerikai-tót fafeldolgozó r.-t. Vágújhely, „Slovenka“ kötőgyár r.-t. Turócszentmárton, Gömöri elektromos r.-t. Tornaija stb.)

Cseh Kereskedelmi Bank Prága fiókjai: Pozsony (i). (Részes: Matador Kaucsuk és Balattaművek r.-t. Pozsony).

Cséh-tót Kereskedelmi Bank Prága. (Részes: Pozsonyi központi fűtési r.-t.)

Prágai városi takarékpénztár fiókjai: Besztercebánya, Igló (2).

A Morvaországi Escomptbank érdekeltiségéhez tartozik a *Pozsonyi Általános Bank r.-t.* és ennek fiókjai: Nagyszombaton, Kassán (3).

A legnagyobb önálló szlovénzskói bank a „Slovenská Banka“ (Tót Bank) Pozsony, melynek 35 fiókjai van Szlovénzskón és Ruszinszkón. A bank már az államfordulat előtti állapotában szoros nexusban állt a *Éivnostenská Bankával*. Utána következik a *Dunabank* Pozsony, 17 fiókkal és affiliált intézettel, a *Tátrabank* (Pozsony) 41 fiókkal és exoziturával.

A cseh pénzüintézeteknek kb. 180 intézetük (affiliádó, fiók, exozitura) van jelenleg Szlovénzskón és Ruszinszkón, míg a három önálló szlovénzskói főbanknak csak 93. A statisztikai évkönyv szerint

1919-ben volt bank		1927-ben:	
Szlovénzskón és Ruszinszkón	247	takarékpénztár betét	
Cseh területen	28	milliókban	
Szlovénzskón és Ruszinszkón	103		1.1371 K
Cseh területen	31		6.597.0 „
		8	2.7874 »
Míg tehát a történelmi területeken a	367		24 558.6 „

betétek összege a 3.6-szeresre emelkedett 8 év alatt, addig Szlovénzskón és Ruszinszkón csak a 2-szeresére. Természetesen nem lehet megállapítani, vajjon a cseh területek betéti összegében mennyi a szlovénzskói és ruszinszkói betét a csehek által affiliált és ott fenntartott fiókinézetek révén. Ha egybehasonlítjuk a mérlegösszegek összesítéseit, a következő eredményre jutunk:

	1920 millió koronákban	1927 millió koronákban
Részvénybankok		
Cs. M. és Szilázia ...	18.978	29.332
Bankok részvénytőke		
nélkül Cs. M. és Szil.	2.865	7.956
Takarékpénztárak		
Cs. M. és Szilázia ...	7.242	17.086
Bankok k. sz.		
Cs. M. és Szil.	221	212
	29.306 millió K	54.586 millió K (+25.280=87%)

Részvénybankok		
Szlovenszko és Rusz.	2.791	4.282
Takarékpénztárak Szl.		
és R.	—	—
Szl. és R. összeg ...	2.791 millió K	4.436 millió K (+1.645 = 58%)

A történelmi területeken a mérlegösszegek 87%-kal emelkedtek az 1920—27 időszakban, Szlovenszkon és Ruszinszkon csupán 58%-kal, ami az összegek arányát tekintve óriási differenciákhoz vezetett. Szlovenszko pénzügyi alárendeltségét, sőt teljes függőségét jelzik ezek a számdifferenciák. A kisebb hitelintézetek kimutatása is bizonyítja, hogy Szlovenszko és Ruszinszko anyagi helyzete nem áll egyenes arányban a történelmi területekhez:

<i>Segélypénztárak (1927) (1000 koronákban)</i>		
	Cs. M. Szil.	Sz. R.
Intézetek száma	1.664	63
Tagok száma	724.512	13.447
Tartalékalapok	384.244	884
Betétek	9.775.606	47.642
Mérlegösszeg	10.776.312	76.173

<i>Raiffeisen pénztárak (1927) (1000 koronákban)</i>		
	Cs. M. Szil.	Sz. R.
Intézetek száma	4.047	—
Tagok száma	564.596	—
Tartalékalapok	73.000	—
Betétek	6.509.000	—
Mérlegösszeg	—	—

Kisgazda és iparos hitelalap Csehországban 1926-ban (1000 K-ban)

	Cs. M. Szil.	Szl. R.
Betétek	103.737	—
Átmeneti betétek	305.268	—
Tartalékok	3.453	—
Mérlegösszeg	409.827	—

Contribuciós alap és a belőle alapított hitelegyletek 1926-ban (1000 koronákban)
Morvaországban és Sziléziában

Intézetek száma	418
Alapvagyon	21.916
Tartalékok	4.321
Betétek	55.259
Mérlegösszeg	86.376

Hitelszövetkezetek Szlovenszkon 1926-ban (1000 koronákban.)

Intézetek száma	494
Tartalékok	3.634
Betétek	144.500
Mérlegösszeg	223.391

Összesítve ezeket az adatokat, látjuk, hogy Szlovenszkon és Ruszinszkon 557 (9%) ilyen kis hitelintézet van, míg a történelmi területeken kb. 6.129 (91%)

1000 koronákban	Cs. M. Sz.	Szl. R. összesen	
Betétek	16.748.869 (98%)	193.202 (2%)	16.942.071
Tartalékok	465.008 (98%)	4.478 (2%)	469.486
Mérlegösszeg	20.308.505 (98%)	299.564 (2%)	20.668.069

Lakossági számarány szerint nem 2%-ot kellene a Szlovenszkói és Ruszinszkói népvagyonnak ezekben a néptakarékossági intézetekben reprezentálnia, hanem 26%-ot, ami betétek tekintetében 2.511,626.000 koronát tenne ki. Szlovenszko inferioris gazdasági szerepe és lenyűgzőtsége ebben a néptakarékossági organizációban feltűnően mutatkozik. Lényegesen kisebb munkanélküliség, kisebb kivándorlás, nagyobb investálások, a szlovenszkói adópénzek egy részének lefoglalása, valamint az állami jövedelmekben úgy a politikai szereplések, valamint az országos igazgatás bővebb ellátása révén a tőke, az átlagon felüli vagyonosodás a történelmi területeken kumulálódik, — míg Szlovenszkon a pauperizálódás fokozódik. Mi sem természetesebb, mint az, hogy a nagyobb tőke előnyösebb feltételekkel is szolgál és ennek tulajdoníthatjuk azt, hogy Szlovenszko főhelyein cseh pénzüintezeti helyiségek sora van egymás mellett. így például Pozsonyban cseh és cseh érdekeltsgű intézet van 17, Kassán 8, Ungváron 5, Losoncon 3, Komáromban 4, Nyitrán 3, Besztercebányán 5, Zsolnán 3, Pöstyénben 3, Munkácson 3, Iglón3, Eperjesen 3, Ipolyságon 2, Érsekújváron 2, Késmárkon 2 stb. A esdi statisztika rendszerint azzal szokott hivatkozni, hogy Szlovenszkon a betétek összege, valamint a mérlegösszegek megnövekedtek az 1918-iki, sőt az 1914-iki állapothoz viszonyítva. Ez az összehasonlítás sem helyes azonban, mert mindenütt a világon a háború utáni időszakban a banktevékenység fokozódott és még a legnyomorúságosabb helyzetben levő országokban is megnövekedtek ezek a betétek. Részint az ósdi teaurálás divatját múlta, részint pedig a pénzüintezetek akvirálási propagandája is nagyobb és intenzívebb lett, azonkívül a bankszerű pénzkezelés a kiskereskedelemben is mindegyre jobban terjed. Csakis ennek lehet a szlovenszkói betétek emelkedését tulajdonítani, az általános és letagadhatatlan gazdasági hanyatlás ellenére.